

MAASEUTUPOLITIikka
LANDSBYGDSPOLITIK

Hyvä elämä maaseutukunnissa – osallisuuden ja yhteiskehittämisen avaamia näköaloja

*Mari Kattilakoski, Itä-Suomen yliopisto
Yhteisölähtöinen kunta 12.1.2023*

MAASEUTUPOLITIikka
LANDSBYGDSPOLITIK

FOCUS LOCALIS

Hyvä elämä maaseutu-
kunnissa – osallisuuden ja
yhteiskehittämisen avaamia
näköaloja kestäväään hyvinvointiin ja
kuntien älykkääseen sopeutumiseen

Mari Kattilakoski, Kaisa Kervinen,
Virpi Harilahti-Juola & Päivi Kurikka

4/22

Taustaa – Miksi tutkimus?

- Tarve hyvinvointikäsitteen päivittämiseen sekä hyvinvointia ja elinvoimaa koskevien mittareiden kehittämiseen tunnistettu laajasti
- Vaikuttimena
 - Kestävän kehityksen tavoitteet
 - Väestökehityksen muutokset, jotka haastavat kuntia etsimään uusia näköaloja ja kehittämisen polkuja tulevaisuuteen – Smart Shrinking
 - Hyvinvointitutkijoiden näkemykset tarpeesta huomioida koettu hyvinvointi vahvemmin (vrt. EVA-analyysi 2021)

FRANK MARTELA
JUSSI AHOKAS

No 98 • 14.9.2021

KYLLÄ KANSA TIETÄÄ

Suomi tarvitsee koetun hyvinvoinnin mittarin

Yhteiskunnan tehtävä on edistää kansalaisten hyvinvointia, mutta mittaamme sitä puutteellisesti. Seuraamme kuukausitasolla erilaisia taloudellisia mittareita ja saamme dataa esimerkiksi kansalaisten terveydestä. Mikään

◆ Suomen on aika alkaa mitata koetua hyvinvointia säännöllisesti kuukausittain systemaattista satunnaistantaa käyttäen siten, että ajantasaiset tilastot ovat median,

Mitä tutkittu?

Mistä hyvä elämä muodostuu?

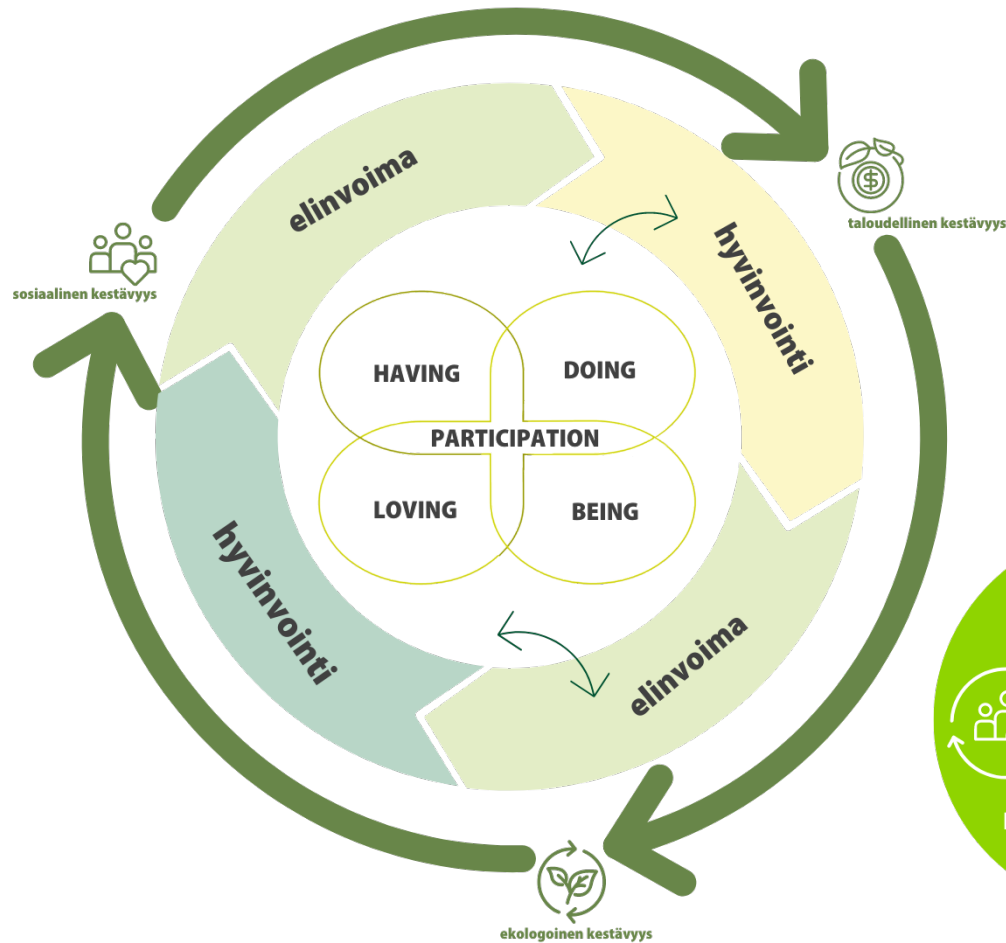
Kuinka koettu hyvinvointi jäsentyy suhteessa kestävän hyvinvoinnin teoriaan?

Kuinka asukkaiden näkemykset kuntien pito- ja vetovoimatekijöistä haastavat tulevaisuuden kuntien osallisuus- ja elinvoimatyötä?

Hyvinvoinnin ja elinvoiman toisiaan ruokkiva "hyvän kehä"

- Kunnan elinvoima kuten kestävä kuntatalous muodostaa perustan hyvinvoinnin perusedellytysten luomiselle.
- Asukkaiden hyvinvointi (sis. osallisuus) elinvoimaisen kunnan edellytys.
- Kuntalaisten hyvinvointi ja kunnan elinvoima voidaan jäsentää toisiaan ruokkivana "hyvän kehänä" ja näin myös näiden yhtäaikainen tarkastelu hedelmällistä (vrt. kokonaiskestävyys).

Kestävä Maaseutu - Osallistava toimintatutkimus (Participatory Action Research)

- Pyrkimyksenä ei vain kiinnostuksen kohteena olevan asiantilan neutraali kuvaaminen vaan sen parantaminen.
- Yhdistelmä tieteellisyyttä ja käytännöllisyyttä – vuoropuhelun edistämistä näiden kesken (Heikkinen ym. 2006; Kuula 1999).
- Tutkimus toteutettu jo lähtökohdiltaan tutkimuksen ja kehittämisen vuoropuheluna – hankkeen työtiiminä tutkija, yhteisökehittäjä ja osallisuuden asiantuntija.
- Tutkimuksen ohella tuettu kuntia niiden lakisääteisessä osallisuustyössä.

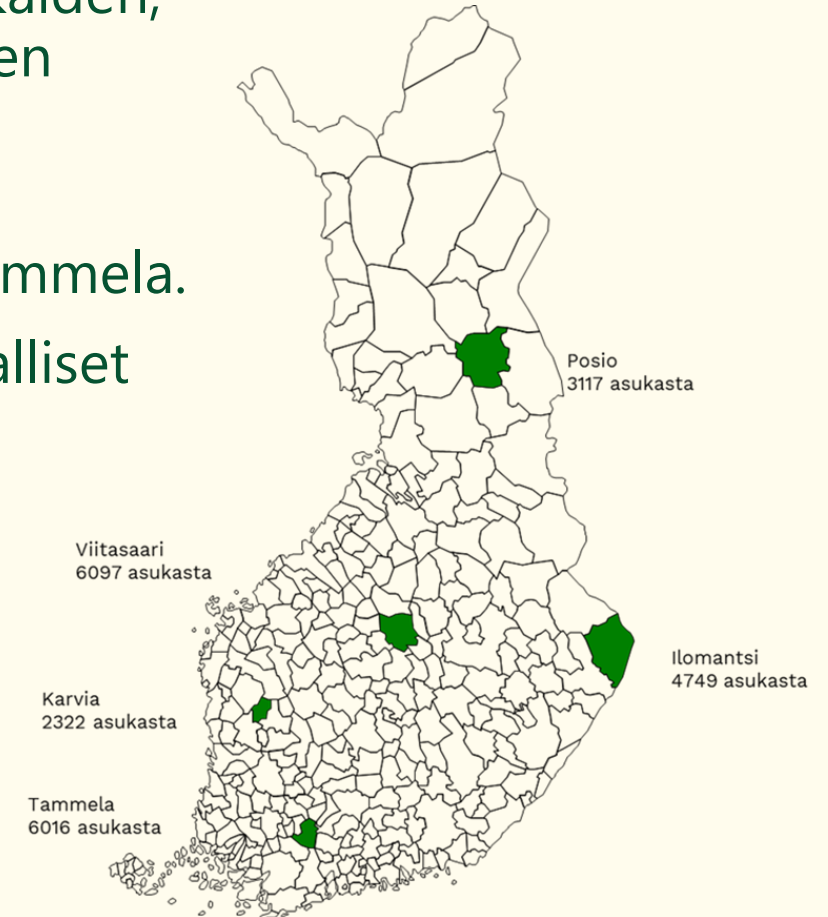

Kestävä Maaseutu 2020-2022

- Dialogin ja yhteiskehittämisen menetelmin lisätty asukkaiden, päättäjien ja viranhaltijoiden vuoropuhelua - kuntalaisten kuulemista ja konkreettista mukaan ottamista kunnan kehittämistyöhön.
- Tutkimusalueina Posio, Ilomantsi, Viitasaari, Karvia ja Tammela.
- Tutkimusaineistona dialogien keskustelumuistiot ja kirjalliset vastaukset.

KUNTA	YLEINEN PENKKIKAHVILA-KIERROS	TEMAATTISET PENKKIKAHVILA-KIERROKSET	OSALLISTUJIA YHTEENSÄ
Ilomantsi	3.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila, vanhusneuvosto (3) 3.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila (8)	4.10.2021 Vanhusten viikon kahvit, kirkonkylän kahvila (21) 26.10.2021 Akat Assiilla, Katri Valan talo (8)	40
Karvia	4.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila (17)	28.9.2021 Perheiden Karvia, Karviatalo (8)	25
Posio	17.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila (24)	7.10.2021 Posion johtoryhmä, kunnantalo (5) 7.10.2021 Yhdistys- ja järjestötoimijoiden iltapäiväkahvit, Nuorisotila Apaja (5)	34
Tammela	10.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila (24)	3.11.2021 Kirjastokahvit, kirjasto/kunnantalo (18)	42
Viitasaari	18.2.2021 Virtuaalipenkkikahvila (8)	2.9.2021 Lapsiperheiden Viitasaari, Yhteisötila Lennätin (9) 2.12.2021 Lapsiperheiden Viitasaari, Yhteisötila Lennätin (9)	26

Mistä hyvä elämä muodostuu?

- Elintasoa (*having*) tyydyttävinä tarpeina ja resursseina jäsentyvät toimivat perus- ja lähipalvelut, taloudellinen toimeentulo, asumismukavuus sekä sujuva ja turvallinen arki.
 - Koetussa hyvinvoinnissa ei korostu varallisuuteen tai kuluttamiseen liittyvät asiat vaan ennen kaikkea **arjen sujuvuus ja turvallisuuden tunne**.
- Vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden tarpeita tyydyttäväksi yhteisyyssuhteiksi (*loving*)
 - Sanoitetaan vahvasti rakkaus, perhe, hyvät suku- ja ystävyysuhteet, mutta myös laajemmin kuulumisen kokemus omaan paikallisyhteisöön sekä yhteys luontoon.
 - **Yhteisöllisyyden, välittämisen kulttuurin ja naapuriavun merkityksiä korostetaan.**
 - Paikallisyhteisyys koetaan tärkeäksi, se luo paitsi kuulumisen kokemusta, myös tunnetta että on tärkeä osa kokonaisuutta.

Koettu hyvinvointi kestävän hyvinvoinnin kehyksessä

Mistä hyvä elämä muodostuu?

- Itsensä toteuttamisen (*being*) tarpeina korostuvat mahdollisuudet vaikuttaa ja elää oman näköistä elämää, tila, rauha ja vapaus, terveys ja tämän luoma toimintakyky sekä mahdollisuudet yhdessä tekemiseen.
 - Kuntalaiset kaipaavat tiiviimpää **vuoropuhelua kuntapäätäjien ja viranhaltijoiden kanssa**.
 - Vuoropuhelun ja vaikuttamisen edistämiseksi peräänkuulutetaan **osallisuutta tukevien rakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä**. "Ei haluta kahvia ja pullaa, vaan kunnioitusta ja kuulemista"
- Hyvään elämään sanoitetaan vahvasti myös mielekkään ja vastuullisen toiminnan (*doing*) ulottuvuus.
 - Mahdollisuudet harrastaa ja viettää mielestä vapaa-aikaa, mahdollisuudet mielekkääseen ja merkitykselliseen työhön, mahdollisuudet yhteisölliseen ja omaehtoiseen toimintaan sekä **elämän merkityksellisyyden kokemus**.
 - Yhteisöllisen kansalaistoiminnan merkityksiä niin yksilöille kuin yhteisöille korostetaan - edistää paitsi osallisuutta ja yhteisöllisyyttä myös terveyttä ja turvallisuutta.
 - Kunnilta peräänkuulutetaan yhteisöllisen toiminnan tukemista sekä yhteistyön tiivistämistä suhteessa kansalaistoiminnan kenttään ja kyliin.

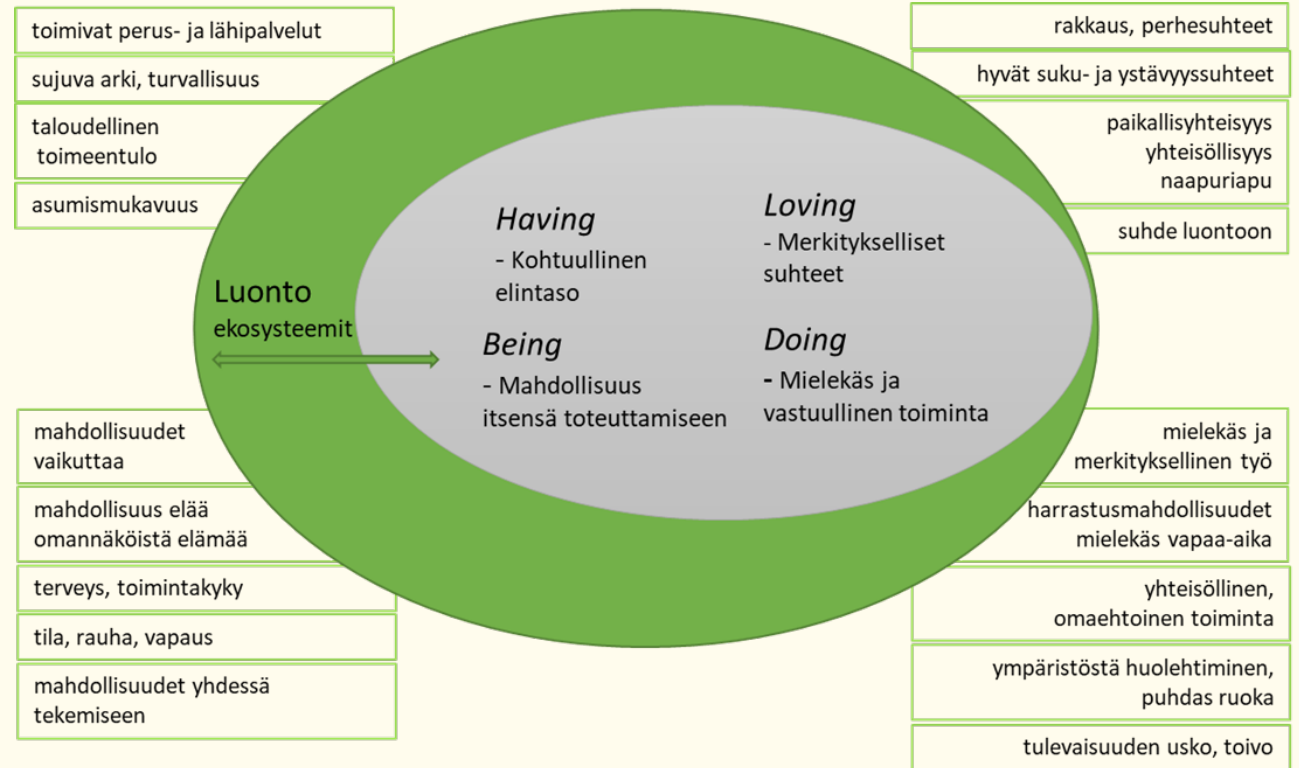
Koettu hyvinvointi kestävästä hyvinvoinnin kehityksestä

Mistä hyvä elämä muodostuu?

- Hyvän elämän sisältöinä korostuvat aineellisen ja kulutuskeskeisen elämäntavan sijaan **merkitykselliseksi koettu elämä, yhteistyö, aktiivinen kansalaisuus sekä yhteistyöhön ja luottamukseen perustuvat arvoverkostot**

Osallisuuden ja yhteiskehittämisen avaamia näköaloja kestäväan hyvinvointiin ja älykkääseen uudistumiseen

- Kuntien pito- ja vetovoimatekijät, kuntalaisten kertomukset siitä, miksi asuvat juuri kyseisessä kunnassa ja miksi sinne kannattaisi muuttaa, mukailevat pitkälti edellä kuvattuja hyvän elämän sisältöjä.
 - Siinä missä käytetyt elinvoimaindikaattorit seuraavat kuntien väestössä, työpaikoissa, verotuloissa, taloudellisessa huoltosuhteessa ja väestön koulutustasossa tapahtuneita muutoksia, korostavat kuntalaiset toimivien peruspalvelujen, (etä)työ-, yrittäjä- ja harrastusmahdollisuuksien, edullisen ja väljän asumisen, luonnon ja rauhallisen elämänrytmin, turvallisuuden sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden pito- ja vetovoimavaikutuksia.
- Kunnissa käytyjen dialogien pohjalta jäsentyy erityisesti **kolme näkökulmaa kuntien kehittämiseen:**
 - 1. Elinvoima- ja hyvinvointityön jäsentäminen ei vain kuntaorganisaation vaan koko kuntayhteisön yhteiseksi tehtäväksi**
 - Kyse osallisuuden, yhteiskehittämisen ja jaetun asiantuntijuuden vahvistamisesta kunnissa. Yhteiset asiat ja paikallinen tekeminen kiinnostavat asukkaita ja yhteisöjä. Kunnilta toivotaan aktiivisempaa otetta eri toimijoiden "törmäyttämiseksi" ja yhteistyön ja kumppanuuksien edistämiseksi.
 - 2. Sisäisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen**
 - Kehittämällä monikanavaista viestintää tuetaan paitsi asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllistä tietoperustaa vahvistetaan myös kuntalaisten luottamusta päätöksentekoa ja viranhaltijoita kohtaan.
 - Ulospäin suuntautuvan viestinnän osalta toivotaan erottautumista: kunnan omien vahvuuksien ja ainutlaatuisuuden brändäystä, erottautumista muista, ja paikallisuuden tarinallistamista houkuttelemaan uusia asukkaita ja matkailuvirtoja.
 - 3. "Periferian lumo" - ovatko kovat ja pehmeät pito- ja vetovoimatekijät "liikkeessä"?**
 - Tutkimuksessa nousi esiin, että kylät asuinpaikkoina vetävät. Pienet yhteisöt, rauha, asumisväljyys, luonto/erämaa houkuttelevat uusia ja monipaikkaisia asukkaita.
- **Tulevaisuuden kuntien menestymisen avaimeksi jäsentyy, kuinka kunnissa kyetään strategisesti edistämään eri väestöryhmien sosiaalista osallisuutta, keskinäistä huolenpitoa sekä yhteisen tekemisen kulttuuria.**
- **Osallisuus ja yhteisöllisyys jäsentyvät sekä kehittämisenäköaloiksi että ratkaisumalleiksi kuntien kestäväan uudistumiseen – "Tulevaisuuden menestyjiä ovat ne, jotka saavat ihmiset mukaan".**

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kiitos!